

Постійна зміна урядів і політики держави щодо науки й науковців призвела до того, що сьогодні ми маємо законодавство, яке не враховує, ігнорує потреби чи утруднює роботу науковців, не сприяє науково-технічному та інноваційному розвитку.

Наприклад, це дуже чітко можна прослідкувати на проблемах наукової молоді, для якої, здавалося б, держава має створювати всі умови для роботи. У 2012 р. Міністерством освіти і науки (МОН) було прийнято наказ № 1112 про порядок захисту дисертацій, відповідно до якого для отримання ступеня кандидата наук, замість публікації трьох статей, від науковців вимагається опублікувати п'ять наукових праць. Ситуація більше ніж дивна, оскільки при цьому не тільки не збільшено тривалість аспірантури, а й не враховується специфіка природничих і частини гуманітарних спеціальностей, яким для виконання роботи потрібен певний час для збору даних, проведення експериментів, обробки результатів і публікації самої статті, рецензування якої в рейтингових іноземних виданнях може займати три й більше місяців. І це при тому, що у світі захист дисертації може відбуватися й за однією статтею у високорейтинговому журналі, а тривалість аспірантури в середньому становить чотири-п'ять років.

Тож не дивно, що охочих вступати до вітчизняної аспірантури поменшало, оскільки виконувати поставлені вимоги в короткий відведений для підготовки дисертації термін практично нереально. Тривалий час молоді науковці буквально «штурмували» МОН відкритими листами і зверненнями, щоб повернути старі вимоги стосовно кількості статей, а також провести оптимізацію безпосередньо процедури захисту. Нарешті з'явилася надія, що міністерство готове до діалогу. Від 17 липня 2014 р. на офіційному сайті МОН було повідомлено про розробку проекту нового наказу, який має врахувати численні звертання науковців і є відкритим для громадського обговорення. Слід зауважити, що позитивне вирішення цього питання значною мірою стимулюватиме молодих людей ставати на шлях наукових досліджень саме в нашій країні, а крім того, для цього не потрібні капіталовкладення й достатньо політичної волі, підпису та печатки.

Не менше проблем викликало нововведення, що регулює роботу з хімічними речовинами. Зокрема, постанова Кабінету Міністрів України № 1068 від 21.11.2012 р. фактично унеможливило повноцінну роботу з хімічними речовинами, необхідними для наукових досліджень. Істотного вдосконалення потребує митне законодавство щодо наукового устаткування, реактивів, оскільки нині українські науковці через ускладнені процедури змушені закуповувати матеріали для досліджень майже вдвічі дорожче, ніж іноземні колеги. І це при нашому-то рівні фінансування науки!

Законодавчої підтримки потребує й питання забезпечення науковців житлом, оскільки на сьогодні рівень зарплат наукових співробітників, не кажучи вже про розмір стипендій аспірантів, навіть не досягає середнього, а отже, знімати чи купувати житло їм просто «не по-кишені». Крім того, якщо створити грантові програми, систему забезпечення службовим житлом науковців, які повернуться після навчання чи роботи закордонном, то можна заохотити повернутися принаймні частину науковців, які хочуть працювати в науці в Україні.

Фінансування науки протягом усіх років незалежності було найбільш болісним питанням для науковців. Тож, обговорюючи реформування, ніяк не можемо його оминати. В Україні ніколи не досягався не тільки бажаний (такий, як у технологічно найбільш розвинутих країн: США – 2,66 % ВВП, з яких 0,81 % за рахунок бюджету, країни Європи – 1,9 % і 1,23 % з них – бюджетні), а й визначений як критичний рівень 0,9 % ВВП. Розглянемо проблему з іншого ракурсу: куди витрачалися кошти? Чому сьогодні армія ігнорує розроблені українськими вченими безпілотники? Чому ми закуповували ненові Hundai, у той час як маємо власні більш сучасні розробки та ще й за значно менші кошти? Відповідь у більшості таких випадків лежить у корумпованому розподілі коштів, і необхідно створювати дієві механізми протидії цьому.

Звичайно, держава не повинна повністю утримувати науку, але має створювати умови, при яких інвестор буде зацікавлений фінансувати вітчизняні розробки, а не купувати готовий продукт за кордоном. Сприятливим слід зробити не тільки інвестиційний, а й загалом підприємницький клімат у країні, що повністю є державною сферою відповідальності. У самому ж академічному середовищі, нарешті, усвідомили необхідність розумного поєднання базового фінансування (стабільні бюджети для наукових інституцій) і програмно-цільового фінансування наукових проектів, з поступовим зростанням частки останнього. При цьому важливою є наявність сприятливого середовища для розвитку приватно-державного партнерства й залучення інвестицій з боку приватного капіталу, а також державне замовлення на стратегічно важливі розробки й технології (*Скороход О., Казьміна О. Яких змін потребує наука? // LB.ua (http://ukr.lb.ua/news/2014/09/08/278506_yakih_zmin_potrebuie_nauka.html). – 2014. – 8.09).*